

Nr 12/160 (grudzień) 2022

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Oddział „Sudety Zachodnie” Jelenia Góra
Komisja Krajoznawcza

Wprowadzenie

Grudzień był bardzo pracowitym miesiącem. Najpierw pojechaliśmy do Warszawy na XX Zjazd Walny PTTK by wybrać władze na nową kadencję. Podczas Zjazdu spotkała mnie miła niespodzianka. Za swoją działalność społeczną zostałem wyróżniony medalem honorowym „Zasłużony dla Kultury Polskiej” oraz nadano mi tytuł Honorowego Członka Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Oczywiście takie uznanie jest miłe ale i rodzi pewne zobowiązania. Mam nadzieję, że im podołam.

W grudniowym numerze Informatora Krajoznawczego zamieszczam relację z najważniejszego spotkania Rajdu na Raty – spotkania na zakończenie sezonu 2022.

Idąc w tym duchu dzielę się wiadomościami jakie przekazano podczas tradycyjnego spotkania opłatkowego.

W Muzeum Karkonoskim odbyła się debata na temat roli turystyki w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Wiem, brzmi to niezwykle poważnie, ale warto wiedzieć co myślą o tym fachowcy.

Na zakończenie zdaję relację z kolejnego spaceru historyczno-krajoznawczego, którego tematem była tym razem praca straży pożarnej. Mieliśmy okazję zobaczyć czym dysponują nasi strażacy oraz poznać zasady reakcji na zdarzenie losowe jakim jest pożar. Mam nadzieję, że wiadomości wyniesione z tego spotkania wzbogaciły naszą wiedzę o tym groźnym żywiole.

Życzę miłej lektury.

Krzysztof Tęcza

Spis treści:

- Str. 1 Wprowadzenie
- Str. 3 XX Walny Zjazd PTTK
- Str. 7 Zakończenie Rajdu na Raty 2022
- Str. 11 Zebranie opłatkowe w jeleniogórskim PTTK
- Str. 14 Debata w Muzeum Karkonoskim
- Str. 20 9. spacer historyczno-krajoznawczy

XX Walny Zjazd PTTK

W dniach 3-4 grudnia 2022 roku w Warszawie odbył się XX Walny Zjazd Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Organizacja, w której strukturach działa 290 oddziałów terenowych, skupiających ponad 53 tysiące osób chcących uczestniczyć w tworzeniu życia turystyczno-krajoznawczego, co by o niej nie mówić, jest wiodącą jeśli chodzi o tego rodzaju działalność w naszym kraju. Podejmowane przez Towarzystwo działania wpisują się również w działania podobnych towarzystw działających w Europie. W minionej kadencji obejmującej lata 2017-2021 PTTK była członkiem wielu organizacji międzynarodowych współpracując także z Klubem Czeskich Turystów, Klubem Słowackich Turystów, Węgierskim Stowarzyszeniem Turystów czy Austriackim Związkiem Alpinizmu.

PTTK jest organizacją skupiającą w swoich szeregach ludzi, którzy starają się organizować różnego rodzaju imprezy czy wycieczki podczas których pokazują zachowane zabytki czy uczulają uczestników na piękno krajobrazu a także zachęcają do aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu. Trzeba tutaj podkreślić dwie sprawy. Pierwsza to, że organizowane wycieczki promują aktywny wypoczynek w gronie rodziny, druga to różnorodność podejmowanych działań. Praktycznie organizowane są imprezy z wszystkich rodzajów aktywności turystycznej. Bardzo ważnym jest także fakt, że kadra programowa Towarzystwa działająca społecznie posiada stosowne uprawnienia do prowadzenia tego typu turystyki. Przekłada się to nie tylko na fachowość i rzetelność takich spotkań ale daje pewność

bezpieczeństwa ich uczestników. Należy tutaj dodać, że PTTK ściśle współpracuje z organizacjami niosącymi pomoc turystom, w tym z Górskim Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, którego korzenie wywodzą się właśnie z PTTK.

Potencjał Towarzystwa to obecnie kadra programowa posiadająca ponad 23 tysiące różnego rodzaju uprawnień. Są to przewodnicy, przodownicy, instruktorzy, organizatorzy turystyki, piloci wycieczek, znakarze szlaków.

PTTK to licząca się na rynku turystycznym firma posiadająca 160 obiektów turystyczno-hotelarskich, w których skład wchodzi schroniska turystyczne, hotele, domy wycieczkowe, campingi, domy turysty, stacje wodne itp. W ostatniej kadencji wiele z nich zostało gruntownie zmodernizowanych i dostosowanych do aktualnych wymogów stawianych tego typu obiektom. Do zarządzania majątkiem powołano spółki. Na terenie Sudetów działa Spółka Sudeckie Hotele i Schroniska, która zarządza 18 nieruchomościami. Dzięki podejmowanym przez jej zarząd działaniom w ostatniej kadencji adoptowano pomieszczenia przyziemia na kotłownię w schronisku na Śnieżniku, zmodernizowano ujęcie wody w schronisku Szwajcarka, przeprowadzono termomodernizację schroniska Pod Muflonem w Dusznikach Zdroju, wykonano remont oczyszczalni ścieków w schronisku na Hali Szrenickiej, zmodernizowano sieć wodociągową i przebudowano ujęcie wody w schronisku Pod Łabskim Szczytem, zmodernizowano ujęcie wody w schronisku Jagodna, zmodernizowano przewody kominowe w schronisku Odrodzenie. Ogólnie w minionej kadencji na prace inwestycyjno-remontowe przeprowadzone na majątku Towarzystwa wydano ponad 28 mln złotych.

PTTK to także komisje programowe realizujące poszczególne zadania. Są to m. in.: komisja turystyki górskiej, pieszej, kolarskiej, motorowej, krajoznawcza, ochrony przyrody, kajakowa, żeglarska, konna. Dzięki ich działalności co roku odbywa się wiele centralnych imprez cieszących się dużym powodzeniem. Niektóre z nich odbywają się od ponad 50 lat. W roku obecnym na terenie Ziemi Jeleniogórskiej odbył się 50. Centralny Zlot Krajoznawców CZAK. Była to okazja do spotkania uznanych działaczy z przedstawicielami władz i samorządów, co przyczyniło się do zacieśnienia współpracy w organizacji imprez turystycznych w naszym regionie. W uznaniu zasług jakie wnosi działalność Towarzystwa w życie mieszkańców władze Miasta i Gminy Wleń podjęły uchwałę nadającą jednej z arterii miasta nazwę Aleja 70-lecia PTTK.

PTTK posiada także wyspecjalizowane ośrodki turystyczne takie jak Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej w Krakowie, Centrum Fotografii Krajoznawczej w Łodzi, Centrum Turystyki Wodnej i Ogólnopolskie Centrum Szkolenia Podwodnego w Warszawie. W Towarzystwie działa Centralna Biblioteka im. K. Kulwiecia. Wspierają ją zbiory zgromadzone w 26 Regionalnych Pracowniach Krajoznawczych. Na terenie Dolnego Śląska w minionej kadencji działały RPK w: Legnicy, Wałbrzychu, Wrocławiu, Bukowcu-Jeleniej Gorze.

Najważniejszą na dzień dzisiejszy dla Towarzystwa ale także dla turystów jest sprawa znakowania szlaków turystycznych. PTTK wypracowało zarówno swój styl znakowania różnego rodzaju szlaków, jak i organizuje liczne szkolenia dla znakarzy, dzięki czemu ma sporą grupę znakarzy posiadających stosowne uprawnienia. Co za tym idzie szlaki konserwowane przez PTTK są postrzegane przez turystów jako te najlepiej utrzymane, najczytelniejsze i często są one stawiane jako szlaki wzorcowe. Ponieważ w ostatnim czasie pojawia się wciąż dużo nowych szlaków wytyczanych okazjonalnie, później nie konserwowanych, pilnym staje się konieczność prawnego zabezpieczenia, wytyczania i utrzymywania szlaków tak by wędrujący nim turysta miał poczucie bezpieczeństwa.

Dlatego dobrze się stało, że podczas Zjazdu podpisano List intencyjny pomiędzy Ministerstwem Sportu i Turystyki a PTTK, w którym określono zasady współpracy w latach następnych, ale w którym ujęto także sprawy związane ze szlakami turystycznymi.

Na naszym terenie szlakami turystycznymi opiekuje się Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” i trzeba przyznać, że należą one do jednych z najlepiej utrzymanych w kraju. Oczywiście stan oznakowania zależy przede wszystkim od posiadanych środków i tu jest właśnie rola rządu by te środki zabezpieczyć.

Podczas Zjazdu wybrano nowe składy Zarządu Głównego PTTK, Głównego Sądu Koleżeńskiego oraz Głównej Komisji Rewizyjnej. Prezesem ZG Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego został Jerzy Kapłon. W skład Zarządu jako wiceprezes został powołany przedstawiciel Dolnego Śląska Waldemar Osypiuk z Wrocławia, a członkiem Zarządu został Jacek Potocki z Jeleniej Góry.

Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze znajdujący się na 14 miejscu w kraju, jeśli chodzi o liczebność członków, a będący największym oddziałem na Dolnym Śląsku, był reprezentowany na Zjeździe przez trzech delegatów. Byli nimi: Jacek Potocki, Andrzej Mateusiak i Krzysztof Tęcza.

Zjazd PTTK to nie tylko sprawozdania ustępujących władz i wybór nowych. To także czas na wyróżnienia i podziękowania za społeczną pracę członków kadry programowej. Tym razem w Warszawie 37 działaczom, których kilkudziesięcioletnia praca na rzecz rozwoju turystyki i krajoznawstwa przyniosła największe wyniki, była najbardziej dostrzegana, i to nie tylko w regionie ale przede wszystkim na szczeblu centralnym, działaczom którzy wbrew przeciwnościom losu trwają w swojej pracy, przyznano najwyższe wyróżnienie jakie może nadać Towarzystwo. Jest nim godność Członka Honorowego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Z

terenu Dolnego Śląska godność Członka Honorowego PTTK otrzymali Marek Krzan z Oddziału PTTK w Kłodzku oraz Krzysztof Tęcza z Oddziału PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze. Dodatkowo Krzysztof Tęcza otrzymał przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

Warto wiedzieć, że w Oddziale PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze mamy jeszcze jednego działacza wyróżnionego godnością Członka Honorowego PTTK. Jest nim Zdzisław Gasz z Piechowic. W przeszłości takim wyróżnieniem byli uhonorowani Teofil Ligenza vel Ozimek oraz Mieczysław Holtz. Obaj działacze wpisali się na stałe w historię działań turystycznych na naszej ziemi. Pierwszy jest twórcą prowadzonego do dnia dzisiejszego Rajdu na Raty, drugi zapraszał turystów na prowadzone przez niego wycieczki w cyklu „W niedzielę nie ma nas w domu”.

Zakończenie Rajdu na Raty 2022

W niedzielę 11 grudnia 2022 roku miało miejsce zakończenie sezonu turystycznego w ramach organizowanego przez Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze Rajdu na Raty. Ta cykliczna impreza została wymyślona 52 lata temu przez uhonorowanego godnością Członka Honorowego PTTK Teofila Ligenzę vel Ozimka. Początki nie należały do łatwych. Nie było wówczas wszechobecnego dzisiaj Internetu czy innych dostępnych komunikatorów. Informacje o kolejnych wycieczkach były podawane za pośrednictwem tygodnika „Nowiny Jeleniogórskie”. Dzisiaj oczywiście także komunikaty o rajdzie zamieszczane są w tym tygodniku. Jednak teraz turyści o trasach kolejnych wycieczek dowiadują się niemal natychmiast po ich ułożeniu.

Co się zmieniło przez te 52 lata? Turyści są lepiej przygotowani do wycieczek, które często odbywają się w trudnych warunkach pogodowych. Nie ma bowiem zwyczaju odwoływania wycieczki ze względu na pogodę. W latach siedemdziesiątych XX wieku początkujący turyści nie mogli zaopatrzyć się w takie ubranie jak dzisiaj. Chodzili w normalnym obuwiu. Może to niepojęte ale często swoje śniadanie nosili w zwykłej torbie. Były to czasy kiedy kupienie plecaka, kurtki, butów czy drobniejszego ekwipunku graniczyło z cudem. Ale nikogo to nie zniechęcało. Wszyscy uczestniczący w poszczególnych wycieczkach maszerowali radośni i uśmiechnięci. Byli szczęśliwi, że mogą w grupie wędrować po okolicznych górach. Byli spragnieni wiadomości przekazywanych przez prowadzących wycieczki przewodników turystyki pieszej, których w tamtych czasach było niewielu. Nie wspomnę tutaj o komunikacji. Połączenia kolejowe czy autobusowe były takie, że trudno było układającemu konkretną trasę znaleźć coś sensownego. Dlatego też już wtedy zdarzało się, że część trasy trzeba było pokonywać drogami asfaltowymi. Nikogo to jednak nie zrażało. Wszyscy cieszyli się z tego, że są razem i poznają tajemnice oraz piękno okolic Jeleniej Góry.

Od początku Rajd na Raty był imprezą organizowaną za darmo, bez żadnych opłat. Prowadzący swoją odpowiedzialną pracę wykonywali społecznie. Tak jak wspomniałem pierwsze trzy dekady komandorem Rajdu na Raty był Teofil Ligenza vel Ozimek. Wiele wycieczek prowadził osobiście. Jednak sporą część tras prowadzili namówieni przez niego przewodnicy turystyki pieszej. Nie ma co kryć,

wielu z nich egzaminy zdawało właśnie u profesora Ligenzy, więc czuli się związani zarówno z działalnością Komisji Turystyki Pieszej jak i jej przewodniczącym.

W późniejszych latach profesor Ligenza prowadzenie rajdu przekazał młodszemu koledze Wiktorowi Gumprechtowi, który ogarnia całość od roku 2002. On również początkowo prowadził większość wycieczek, jednak z biegiem czasu znalazł grono młodszych osób, które dzielnie go wspiera. W roku obecnym najwięcej bo aż 15 wycieczek poprowadził Jarosław Kapczyński. Wiktor Gumprecht poprowadził 12 wycieczek, Jolanta Kupeć – 7, Sebastian Miler- 5, Krzysztof Tęcza – 4, Urszula Pawlikowska -2, Jerzy Chmielecki – 1, Elżbieta Marut – 1.

W sumie w 2022 roku zorganizowano 45 wycieczek, których trasy o długość 12-22 km prowadziły po terenach Dolnego Śląska oraz górskich terenach przygranicznych Republiki Czeskiej i Niemiec. Ogólnie w ciągu roku w wycieczkach uczestniczyło 1868 turystów co daje średnią 41 osób na wycieczkę. Oczywiście na poszczególnych wycieczkach frekwencja była zróżnicowana. Zależało to od pogody, od atrakcyjności trasy i innych czynników. Najliczniejsza wycieczka miała miejsce podczas inauguracji sezonu na Polanie Śledzikowej. Trzeba przyznać, że niektórzy turyści wykazali się godną podziwu konsekwencją uczestnicząc niemal we wszystkich wycieczkach. Ewa Bugajewicz wędrowała 40 razy, Roman Zachariasiewicz 39, Andrzej Makowski 37, Elżbieta Marcinkiewicz 32, Bolesław Traczyk 30.

W roku 2022 zaproponowano turystom także kilka wycieczek wielodniowych pieszych oraz autokarowych. Siedem dni turyści spędzili w Bieszczadach a sześć dni w Beskidach.

Na zakończenie sezonu przygotowano zlot gwiazdzisty czyli trzy różne trasy prowadzące z Miłkowa, Wojanowa i Trzczińska. Wszystkie wiodły do Bukowca do pałacu hrabiego Fryderyka von Redena będącego obecnie siedzibą Związku Gmin Karkonoskich, który użyczył nam obiekt aby przybyli (niemal 80 osób) mogli wspominać miniony sezon w przyzwoitych warunkach. Gości przywitał gospodarz Pan Łukasz Hada – dyrektor biura ZGK, któremu serdecznie dziękujemy za udostępnienie nam obiektu.

Zwyczajowo na zakończenie sezonu zorganizowano konkurs krajoznawczy pozwalający wykazać się wiedzą z poszczególnych tras rajdowych. Pierwsze miejsce zajął Radosław Paż, drugie i trzecie z jednakową ilością punktów Maciej Cieślak i Tomasz Frank, a czwarte Paweł Wojtczak. W sali kominkowej przygotowano wystawę kolekcjonerską. Swoje zbiory prezentowali Janusz Turakiewicz, Janusz Milewski oraz (po raz pierwszy – gratulacje za odwagę) Danuta Skierś.

Dodam jeszcze, że sekretarzem Rajdu na Raty jest Maria Gumprecht, a sama impreza została dofinansowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Powiat Karkonoski oraz Urząd Miasta Jeleniej Góry.

Wycieczki Rajdu na Raty organizowanego przez Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze organizowane są zwyczajowo od ostatniej niedzieli lutego do pierwszej niedzieli grudnia. Zatem na pierwszą w nowym sezonie zapraszamy 26 lutego 2023 roku.

Zebranie opłatkowe w jeleniogórskim PTTK

13 grudnia 2022 roku miało miejsce zebranie opłatkowe Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze. Tradycyjnie pod koniec każdego roku Zarząd Oddziału zwołuje zebranie opłatkowe podczas którego przekazuje działaczom skrócone sprawozdanie z działalności w mijającym roku. Jest to dla kadry programowej Towarzystwa działającej na zasadach wolontariatu czas pochwalenia się swoimi dokonaniem ale także do przedstawienia planów na rok przyszły.

Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” jest największym oddziałem na Dolnym Śląsku (581 członków). Przekłada się to na ilość kadry jaką dysponujemy, a to na ilość podejmowanych działań i ich różnorodność. W naszym oddziale działa kierowane przez Piotra Gryszela Koło Przewodnickie będące największym tego typu w kraju. W roku przyszłym będzie ono obchodziło 70-lecie swojej działalności. Kolejne działające w oddziale jednostki to: Koło Grodzkie z prezesem Krzysztofem Tęczą, Koło Wojskowe z prezesem Jerzym Pawlakiem, Koło Nauczycielskie z prezesem Anną Makowską oraz Koło KSON z prezesem Anną Bilińską.

Przy oddziale działają komisje turystyczne specjalizujące się w konkretnych rodzajach turystyki. W minionym roku Komisja Turystyki Pieszej kierowana przez Wiktora Gumprechta zorganizowała 45 wycieczek pieszych w ramach Rajdu na Raty. Ogółem wzięło w nich oddział ponad 1800 uczestników. Komisja Turystyki Pieszej była także organizatorem 57. Dolnośląskiego Zlotu Przewodników Turystyki Pieszej. Należy tutaj dodać, że członek KTP naszego oddziału Krzysztof Tęcza podczas Ogólnopolskiego Zlotu PTP w Gnieźnie został wyróżniony godnością Honorowego Przewodnika Turystyki Pieszej. Komisja Turystyki Motorowej pod kierownictwem Jana Tyczyńskiego była organizatorem motorowych rajdów indywidualnych o zasięgu ogólnopolskim. Komisja Turystyki Narciarskiej pod kierownictwem Jana Jabłońskiego specjalizuje się w imprezach narciarskich a jej koronną imprezą jest Rajd narciarski Karkonosze organizowany od ponad sześćdziesięciu lat. Jest to najstarsza tego typu impreza w Polsce. Kolega Jabłoński prowadzi także wycieczki rowerowe i spacerzy z kijkami. Sezon zimowy w naszym oddziale nie jest sezonem martwym. To właśnie wtedy Jan Perz wodzi turystów po ośnieżonych trasach narciarskich Karkonoszy i Gór Izerskich. Komisja Krajoznawcza była organizatorem 50. Centralnego Zlotu Krajoznawców będącego jedną z imprez centralnych PTTK.

Przy naszym oddziale działają weryfikatorzy mający stosowne uprawnienia do przyznawania odznak turystyki kwalifikowanej. Są to m.in. Wiktor Gumprecht, Marek Dąbek, Zdzisław Orlik czy Krzysztof Tęcza będący członkiem Centralnego Zespołu Weryfikacyjnego. Nad bezpieczeństwem turystów chodzących po wytyczonych szlakach działają znakarze szlaków, którzy corocznie konserwują wiele kilometrów szlaków.

W roku obecnym delegaci z naszego oddziału (Jacek Potocki, Andrzej Mateusiak i Krzysztof Tęcza) uczestniczyli w Walnym Zjeździe PTTK w Warszawie podczas którego wybrali nowe władze. Członkiem Zarządu Głównego PTTK został Jacek

Potocki. Kolejnym sukcesem było przyznanie przez Zjazd godności Członka Honorowego Krzysztofowi Tęczy.

W minionym roku przedstawiciele naszego oddziału pracowali w komisjach ZG. Byli to Jan Jabłoński pełniący obowiązki wiceprzewodniczącego Komisji Turystyki Narciarskiej ZG oraz Krzysztof Tęcza pełniący funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Krajoznawczej ZG.

Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” współorganizował wraz z Powiatem Karkonoskim Karkonoskie Spotkania Turystyczne. W roku obecnym odbyły się także egzaminy końcowe organizowanego stale przez nasz oddział kursu na przewodników sudeckich. Tym razem przybyło nam 14 przewodników. Wzięliśmy także udział w obchodach 70-lecia zorganizowanego ratownictwa w Sudetach wyróżniając Medalem za współpracę Karkonoską Grupę Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, które powstało w roku 1952 w strukturach PTTK.

Jak więc widać mimo ograniczeń wynikających z racji panującej pandemii działacze naszego oddziału zorganizowali i przeprowadzili całkiem sporo imprez. W roku przyszłym planowana jest kontynuacja imprez cyklicznych. Będą jednak nowe spotkania jako, że rok 2023 został ogłoszony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego „Rokiem przewodników sudeckich w Województwie Dolnośląskim”.

Podczas spotkania uczestnicy mieli okazję obejrzeć wystawy kolekcjonerskie przygotowane przez Janusza Milewskiego, Janusza Turakiewicza, Danutę Skierś oraz Andrzeja Gałowskiego.

Niestety w mijającym roku z naszego grona na niebiańskie szlaki odeszli m.in.: Jerzy Czajka, Roksana Knapik, Renata Marchowska.

Debata w Muzeum Karkonoskim

W piątek, 16 grudnia 2022 roku, w Muzeum Karkonoskim odbyła się debata na temat roli turystyki muzealnej w rozwoju społeczno-gospodarczym obszaru. Organizatorami spotkania było Muzeum Karkonoskie, Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego, jeleniogórska filia Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu i dolnośląski oddział Stowarzyszenia Muzealników Polskich.

Cieszy, że w spotkaniu wzięły udział osoby, które na co dzień zajmują się muzealnictwem gdyż przełożyło się to na zaprezentowanie przez nich wielu trafnych spostrzeżeń.

Julita Izabela Zaprucka - dyrektor Muzeum Karkonoskiego jako wprowadzenie do tematu zaprezentowała swoje przemyślenia zawarte w referacie: „Rola muzeum w rozwoju lokalnym w percepcji menadżerów placówek muzealnych z Dolnego Śląska”. To, że placówka muzealna wpisuje się w plany turystyczne osób odwiedzających dany teren jest wszystkim doskonale wiadome ale to czy ta placówka wpływa na rozwój turystyki nie do końca jest takie oczywiste. Są muzea, które z racji swojej rangi czy posiadanych zbiorów stają się głównym powodem przyjazdu do danej miejscowości i są głównym, czasami jedynym, celem odwiedzin ale są muzea, które turysta odwiedza po zrealizowaniu swoich podstawowych celów, traktując je niejako jako dodatek do podstawowych walorów danego terenu. I tu pojawia się pytanie jak powinny pracować obiekty muzealne, w jaki sposób docierać do potencjalnego odbiorcy, i w końcu co to daje dla obszaru, na którym dana placówka funkcjonuje. Bo przecież turystyka w gospodarce lokalnej przekłada się na zostawione przez odwiedzających pieniądze. Rozkładają się one oczywiście na bilety wstępów, choć nie zawsze gdyż placówki muzealne zgodnie ze stosownym rozporządzeniem jeden dzień w tygodniu oferują swoje zbiory za darmo. Turyści dokonują płatności za pobyt: noclegi, gastronomia, różnego rodzaju atrakcje. I to właśnie daje zwiększenie wartości dodanej w gospodarce lokalnej. Placówka muzealna jeśli nie jest tym największym atutem w danej miejscowości przynajmniej musi starać się być magnesem przyciągającym potencjalnych turystów szukających atrakcji godnych obejrzenia.

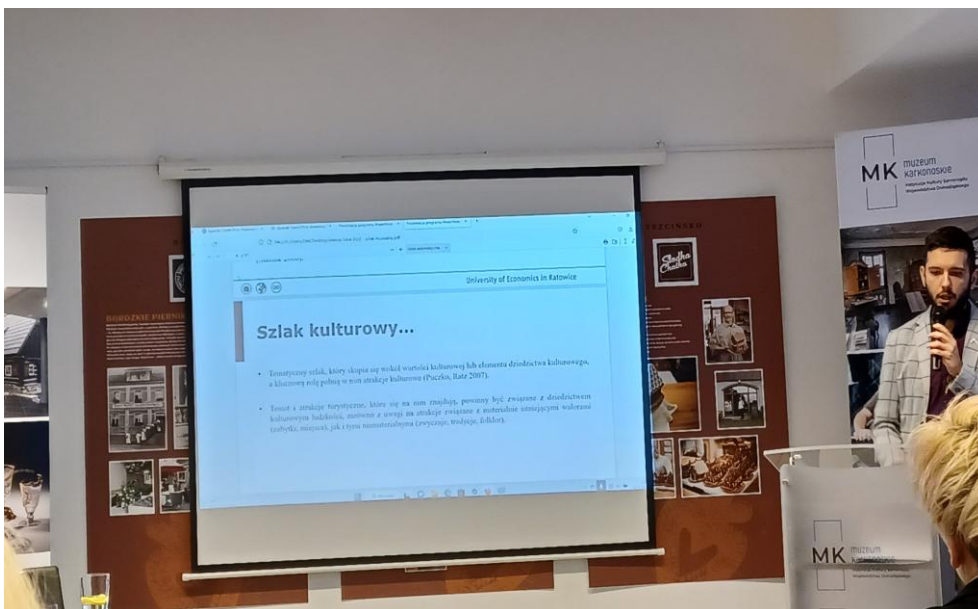
Pani dyrektor podała wyniki badań, które przeprowadziła biorąc pod uwagę placówki muzealne z naszego terenu. Były to Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju, Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu i Muzeum Karkonoskie wraz z jego trzema oddziałami. W ramach badań analizowano takie zagadnienia jak: miejsce muzeów w programach rozwoju lokalnego, udział muzeów w generowaniu ruchu turystycznego do danych miejscowości, rola muzeów w rozwoju turystyki i gospodarki w miejscowościach oraz udział turystów we frekwencji w muzeach.

Prof. Ewa Dzedzic reprezentująca Szkołę Główną Handlową w Warszawie pojęła temat: „Rola muzeów w kształtowaniu funkcji turystycznej miejscowości”. Omówiła podstawowe funkcje muzeów w tym zakresie. Są to: katalizator tożsamości miejsca, symbol miejsca, atrakcja turystyczna. Na pierwszy rzut oka może nie jest to zbyt wyraziste ale bardzo często, żeby nie powiedzieć prawie zawsze, o atrakcyjności danego muzeum decydują posiadane przez jednostkę zasoby. Bo tylko ciekawa kolekcja jest w stanie konkurować z innymi obiektami znajdującymi się w okolicy. To właśnie charakter kolekcji jest najczęściej magnesem przyciągającym turystów. Prezentowane kolekcje mogą odnosić się do ważnych wydarzeń z przeszłości, czy kluczowych postaci życia z danego terenu. Patrząc na zmiany jakim uległo postrzeganie przez odwiedzających dane miejsce ważnym jest także organizowanie kolekcji odnoszących się do teraźniejszości i przyszłości. Coraz częściej muzea stają się miejscowymi centrami kultury.

Dr hab. Agata Niemczyk z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie omówiła „Turystykę muzealną i jej wymiar społeczno-ekonomiczny”. Postawiła tezę, że turystyka stała się naszą organiczną potrzebą. Trudno się z tym nie zgodzić. Liczne badania przeprowadzone w ostatnich czasach dowiodły, że osoby udające się w nowe miejsce biorą pod uwagę takie czynniki jak: poznawanie naturalnego dziedzictwa przyrody, zabytków architektonicznych oraz chęć uczestnictwa w kameralnych wydarzeniach kulturalnych organizowanych lokalnie. Biorąc to pod uwagę trudno nie stwierdzić, że oferta muzeów wpływa na znaczenie miasta na mapie marketingu kulturowej turystyki miejskiej. Oczywiście pod warunkiem dostosowania swoich zbiorów i sposobu ich ekspozycji do nowych warunków odbioru. Bo ktoś nie zgodzi się z tym, że muzea które wprowadziły w swojej ofercie nowe technologie, prezentacje interaktywne, są miejscami coraz liczniej odwiedzanymi i polecanymi innym.

Dr Kajetan Suchecki z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach przygotował temat: „Szlak turystyki muzealnej jako element potencjału rozwojowego obszaru”. Przedstawione wyniki są efektem przeprowadzonych przez niego badań na trzech szlakach turystycznych: Szlaku Jakubowym w Hiszpanii, Szlaku Orlich Gniazd oraz Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Po porównaniu ankiet przeprowadzonych na 200 przypadkowo spotkanych na każdym ze szlaków turystów pojawia się obraz przeciętnego turysty wędrującego po danym terenie. Cichy uczestnik to osoba uczęszczająca szlakiem turystycznym (najczęściej

krajowym, do którego łatwiej dotrzeć komunikacyjnie), która jest cierpliwa, pracowita ale niewierząca we własne siły. Częściej jest to kobieta niż mężczyzna. Entuzjasta nowych doświadczeń to osoba pomysłowa, odpowiedzialna, wierząca we własne siły. Ten typ turysty jest entuzjastycznie nastawiony do życia. Wybiera on dalsze wyjazdy, często w nieznaną, choć swoje wyjazdy poprzedza stosowną lekturą. Tutaj też przewagę stanowią kobiety. Kolejny typ to turysta zamknięty na świat. Jest on osobą niecierpliwą i nietolerancyjną. Nic dziwnego, że na szlakach turystycznych takich osób jest niewiele. Wolą one spędzać czas przed telewizorem. Ostatnim typem turysty jest pozorant czyli osoba ekspresyjna i szczerą ale jednocześnie nieodpowiedzialna, zestresowana i nieodznaczająca się skromnością.

Marianna Otmianowska – zastępca dyrektora Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie odniosła się do obecnej roli muzeów wynikającej z nowego ich postrzegania przez turystów. Przypomniała jakie zmiany nastąpiły w kierowanej przez zmarłego kilka dni temu dyrektora Zbigniewa Wawera placówce. Profesor Zbigniew Wawer był inicjatorem zmiany sposobów wykorzystywania przestrzeni muzealnej, które w tamtych czasach wydawały się wręcz rewolucyjne. To on wprowadził zasadę, że trawniki są dla ludzi i odwiedzający Łazienki Królewskie mogą rozłożyć na nich koc by odpocząć z dziećmi. Dzisiaj takie podejście do przestrzeni muzealnej nikogo nie dziwi. Pojawiły się jednak nowe wyzwania np. jak zapewnić bezpieczeństwo zwiedzającym a jednocześnie nie wprowadzać niepotrzebnego niepokoju poprzez wzmożone patrole policyjne na terenie parku. Jak współżyć z sąsiadami. W przypadku Łazienek Królewskich są to zarówno mieszkańcy jak i ważne urzędy czy placówki dyplomatyczne. Są to zupełnie nowe wyzwania dla prowadzących obiekty muzealne w przestrzeni miejskiej.

W dyskusji jaka rozwinęła się po części referatowej swoje uwagi wnieśli przedstawiciele miejscowych placówek realizujących zadania w sferze turystycznej. Agnieszka Rozenek kierująca Referatem Promocji Miasta Szklarska Poręba zaprezentowała współpracę na rzecz turystyki w swoim mieście uwzględniając działające tam Muzeum Carla i Gerharta Hauptmannów będące filią Muzeum Karkonoskiego.

Oddziału PTTK „Sudety Zachodnie” przedstawił nową formę działalności Muzeum Karkonoskiego, które w ramach podpisanego porozumienia z Regionalną Pracownią Krajoznawczą Karkonoszy organizuje „Spacery historyczno-krajoznawcze”. Spotkania te ściągające do muzeum kilkudziesięcioosobowe grupy turystów pozwalają im na bardziej szczegółowe poznanie historii swojego miasta, a także

dają szansę na odkrywanie w terenie miejsc związanych z omawianym tematem. Do tego pozwalają na nabywanie wiedzy z zakresu bezpieczeństwa choćby poprzez uczestniczenie w szkoleniach np. ratowniczych, ppoż. Przykład ten dobitnie ukazuje zmiany jakie zaszły w sposobie funkcjonowania naszego muzeum. Oczywiście nie jest to przykład odosobniony jeśli chodzi o kraj, ale Muzeum Karkonoskie do takich działań przystąpiło jako jedno z pierwszych. Dodam tylko, że PTTK również prowadzi jednostki muzealne. Ma ich 9, w tym Muzeum-Zamek Anny Wazówny w Golubiu-Dobrzyniu czy Muzeum Rzeki i Miasta Warta.

Z kolei Janusz Skowroński dyrektor Muzeum Miejskiego Dom Gerharta Hauptmanna w Jagniątkowie przytoczył swoje doświadczenia w nowym sposobie organizacji ekspozycji muzealnych. Od pewnego czasu wprowadził formy zwiedzania teatralnego wystawiając w swoim muzeum monodramy. Patrząc na ilość widzów można śmiało powiedzieć, że ta forma prezentacji historii regionu chwyciła i stała się siłą przyciągającą do Jagniątkowa zarówno stałych jak i nowych odwiedzających, którzy z niecierpliwością oczekują na nowe przedstawienia. Dyrektor Skowroński wspomniał także o propozycji wytyczenia przez jego muzeum wraz z PTTK tematycznego szlaku turystycznego łączącego Muzeum Gerharta Hauptmanna w Jagniątkowie z Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze. Wspólnym mianownikiem takiego ruchu ma być sprawa odnalezienia ukrytych tu podczas II wojny światowej przez Niemców obrazów Matejki i pobytu prof. Lorentza, który zabezpieczał odnajdywane dzieła sztuki.

Wspomnę tutaj, że istnieje już jeden szlak tematyczny wytyczony przez Oddział PTTK „Sudety Zachodnie” na zlecenie Muzeum Karkonoskiego łączący Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze z Muzeum Carla i Gerharta Hauptmannów w Szklarskiej Porębie.

Podsumowując spotkanie należy stwierdzić, że rola jednostek muzealnych w obecnym czasie znacznie odbiega od tej jaką prezentowały one w latach poprzednich. Muzeum nie może być już tylko skostniałą jednostką, która prezentuje pozyskane artefakty i nic poza tym. Nowoczesne muzeum musi wyjść do ludzi, musi być otwarte zarówno dla nich jak i na nich. Musi podejmować kierowane do nich oferty współpracy a także oferować tworzącym się grupom miejsce, w którym mogą znaleźć nie tylko kącik na spotkanie ale także wsparcie merytoryczne jakiego udzielają poszczególni pracownicy jak i zwykłą, szczerą życzliwość i chęć bezinteresownej współpracy. Dodam tylko, że nad całością spotkania czuwały prof. Elżbieta Nawrocka oraz dr Daria Jaremen z jeleniogórskiej filii UE we Wrocławiu.

9. spacer historyczno-krajoznawczy

W środę 28 grudnia 2022 roku Muzeum Karkonoskie i Regionalna Pracownia Krajoznawcza Karkonoszy działająca przy Oddziale PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze zaprosiły chętnych na dziewiąty spacer historyczno-krajoznawczy.

Przybyłych do muzeum przywitali dyrektor MK pani Julita Izabela Zaprucka oraz prowadzący spacer Krzysztof Tęcza kierujący RPK Karkonoszy. Gościem specjalnym był brygadier Piotr Dubiel – dowódca Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 2 w Jeleniej Górze. Pani dyrektor w imieniu Muzeum Karkonoskiego przekazała na ręce naszego gościa adres skierowany do komendanta Miejskiej PSP w Jeleniej Górze brygadiera Andrzeja Cioska z podziękowaniami za ich ofiarną służbę i gratulacje z okazji jubileuszu 30 lat działalności jednostki. Zaprosiła także całą załogę do odwiedzenia muzeum.

Piotr Dubiel w przygotowanej prelekcji przedstawił strukturę organizacyjną zarówno naszej jednostki pożarniczej jak i zasady funkcjonowania straży w ujęciu ogólnokrajowym. Dowiedzieliśmy się jak prawidłowo przebiega akcja gaśnicza, kto nią dowodzi, jakie są rodzaje zdarzeń do których wzywa się straż pożarną i o stanie wyposażenia jednostek w sprzęt specjalistyczny oraz ich uczestnictwie w akcjach mających miejsce poza granicami naszego województwa czy kraju. Pan Piotr odpowiedział na wiele pytań rozwiewając wątpliwości jakie do tej pory posiadali przybyli.

W drugiej części spotkania ponad trzydziestoosobowa grupa turystów korzystając z komunikacji miejskiej przeniosła się do Cieplic do Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 1 gdzie naszym gospodarzem był starszy aspirant Tomasz Trusewicz pełniący funkcję zastępcy dowódcy. Pan Tomasz przedstawił nam założenia działalności Interaktywnego Centrum Edukacji Przeciwożarowej.

Trzeba wiedzieć, że centrum sfinansowane w ramach Jeleniogórskiego Budżetu Obywatelskiego, to miejsce w którym dzieci i młodzież mogą zobaczyć zagrożenia jakie są udziałem życia codziennego i poprzez odpowiednią edukację dowiedzieć się jak ich unikać czy jak postępować gdy już się wydarzą. Projekt jest skierowany przede wszystkim do mieszkańców Jeleniej Góry i Powiatu Karkonoskiego. Ukierunkowanie jego w stronę młodzieży nie wyklucza, jak widać na przykładzie naszej grupy, by uczestniczyły w nim osoby dojrzałe. Muszę jednak dodać z zadowoleniem, że tym razem w spacerze brała udział liczna grupka dzieci.

Obiekt przygotowany do przedstawienia różnego rodzaju zagrożeń występujących w życiu został zaprojektowany tak aby konkretne wiadomości były „przemycane” podczas zabawy. Wizyta tutaj ma uczyć właściwego odbioru tego co się dzieje wokół nas, prawidłowej oceny wynikających z tego zagrożeń i odpowiedniej reakcji na nie. Chodzi o wytworzenie w podświadomości prawidłowego postępowania pozwalającego niwelować negatywne skutki sytuacji ale postępowania bezpiecznego zarówno dla nas jak i ewentualnych poszkodowanych. Musimy bowiem ograniczyć czy opanować strach, który bardzo często jest elementem takiego zdarzenia, ale nie możemy zapominać o naszym bezpieczeństwie. Wszystkie

działania powinny być wyważone. Aby uzyskać jak najlepsze wyniki pobytu dzieci w centrum przygotowano „Ścieżkę Bezpieczeństwa”. Podczas jej przejścia uczestnicy zajęć spotykają się z różnego rodzaju zagrożeniami i poznają sposoby zachowania się w takich sytuacjach. Zastosowane nowoczesne techniki są tak realistyczne, że wywołują naturalne reakcje i odruchy. Słychać tu skwierczenie ognia, szum wody, wybuchy, ale także śpiew ptaków, szum wiatru w liściach drzew.

W centrum uczy się prawidłowego zachowania w terenach leśnych, nad zbiornikami wodnymi, podczas wypadków komunikacyjnych czy wreszcie podczas zdarzeń zaistniałych w domach. Duży nacisk kładzie się na sprawy bezpieczeństwa poprzez ukazanie jak ważnym jest przeciwdziałanie zagrożeniom choćby poprzez instalowanie w łazienkach czujki dymu. Sporo czasu poświęca się na prezentacje właściwego sposobu udzielania pierwszej pomocy. Centrum zostało wyposażone w odpowiedni sprzęt, którego użycie tutaj pozwoli na swobodne podejmowania działań w terenie. Zwłaszcza, że dzisiaj w przestrzeni publicznej umieszcza się coraz więcej urządzeń ratujących życie. Trzeba tylko wiedzieć jak ich użyć i nie bać się tego czynić.

Pan Tomasz pięknie wszystko tłumaczył pokazując, że nie należy się przesadnie obawiać podejmowania działań w sytuacji zagrożenia. Przekonywał również, że wielu zagrożeń możemy uniknąć poprzez niby błahe ale jednak ważne czynności, takie jak wyłączanie sprzętu przed wyjściem z domu, nie pozostawianie podłączonych do gniazdek baterii, itp.

Na koniec naszego pobytu pan Tomasz pokazał nam czym dysponuje nasza jednostka, i trzeba wyraźnie powiedzieć, nasi strażacy nie mają się czego wstydzić. Posiadają bardzo nowoczesny sprzęt ratowniczy, w tym sprzęt specjalistyczny służący do gaszenia konkretnych rodzajów pożarów. A działania strażaków obejmują nie tylko akcje przeciwpożarowe. Straż Pożarna prowadzi ratownictwo: biologiczne, medyczne, chemiczne, poszukiwawcze, radiologiczne, wysokościowe, techniczne, wodne, jaskiniowe, komunikacyjne.

Zakończeniem naszej wizyty był pokaz sprawności w wykonaniu innego ratownika – owczarka niemieckiego o imieniu Ari.

Wydawca:
Komisja Krajoznawcza Oddziału PTTK "Sudety Zachodnie"
Jelenia Góra – grudzień 2022
Tekst i foto: Krzysztof Tęcza